

Ks. prof. dr hab. Stanisław Włodarczyk (1939 – 2013) – kapłan i bibliista

Ks. prof. dr hab. Stanisław Włodarczyk urodził się 17 kwietnia 1939 r. w miejscowości Błaś, obecnie Andrzejów, w powiecie łaskim. Najwcześniejszy okres jego życia przypadł na dramatyczne lata II wojny światowej. Po osiągnięciu pełnoletniości i zdaniu wymaganych egzaminów dojrzałości w Niższym Seminarium Duchownym w Częstochowie¹, w 1958 r. wstąpił do Częstochowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Krakowie. Jako jego absolwent w dniu 17 maja 1964 r. z rąk bp. Stefana Bareły przyjął święcenia kapłańskie².

Po przyjęciu święceń kapłańskich został skierowany do pracy duszpasterskiej w parafii Wieruszów, gdzie pracował przez rok, a następnie był wikariuszem w parafii św. Teresy w Częstochowie-Dźbowie oraz parafii Świętej Rodziny w Częstochowie. W 1969 r. uzyskał tytuł zawodowy magistra teologii na podstawie pracy *Relacje między widzeniem uszczęśliwiającym a jednością psychiczną Chrystusa według Galtier*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Wincentego Granata. W latach 1970 – 1974 studiował w Rzymie na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, a przez dwa semestry brał udział w wykładach w Pa-

Ks. ŁUKASZ LASKOWSKI – prezbiter archidiecezji częstochowskiej, studiował biblistykę i filologię klasyczną w Polsce, Izraelu i Włoszech, absolwent KUL i rzymskiego Biblicum, doktor bibliistyki i nauk humanistycznych.

¹ S. STĘPNIAK, *Absolwenci Niższego Seminarium Duchownego w Częstochowie*, w: *Pielęgnować ziarno powołania kapłańskiego. 60 lat Niższego Seminarium Duchownego w Częstochowie*, red. J. Bielecki, Częstochowa 2013, 257-283; J. BIELECKI, *Absolwenci Niższego Seminarium Duchownego w Częstochowie (1951 – 2013)*, w: *Pielęgnować ziarno*, 401-417.

² M. KOŁODZIEJCZYK, *Alumni i neoprezbiterzy Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie w latach 1926 - 1974*, CzST 2 (1974), 173-180; [P. WOLNICKI], *Śp. ks. prałat prof. dr hab. Stanisław Jan Włodarczyk (1939 – 2013)*, „Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie” 22 (2013) nr 10, 32-34; TENŻE, *Śp. ks. prałat prof. dr hab. Stanisław Włodarczyk*, WACz 87 (2013) 2, 250.

pieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie oraz później we Francuskiej Szkole Biblijnej i Archeologicznej w Jerozolimie³.

1. Okres studiów doktoranckich

Ks. Włodarczyk przebywał w Rzymie i w Jerozolimie we wspomnianym okresie entuzjazmu dla tego typu badań porównawczych. Bardzo roztropnie podchodząc do wyników odkryć archeologicznych na Pustyni Judzkiej, wykorzystał to, co w nich wydaje się najlepsze: zainspirowany nowatorskością ówczesnych badań, bez zbędnych szczegółów i dziwacznych konstrukcji intelektualnych kładł nacisk na znajomość tła Biblii, które nie zawsze musi wprost i wyraźnie owocować w świętych księgach. Znajomość tego tła wprowadza nas w specyficzny klimat epoki, czasowo tak bliskiej hagiografom Nowego Testamentu.

Od połowy XX wieku badania porównawcze przeżywają swój rozkwit, który przybrał wymiary wcześniej niespotykane. Porównawcza gorliwość badaczy rozkwitła dziś tak intensywnie, że porównuje się wręcz wszystko ze wszystkim, jak choćby nędzną dolę nieszczęsnej córki Jeftego, złożonej Bogu w ofierze przez jej głupiego ojca, z martyrologią czarnych kobiet, masowo wywożonych ze swej ojczyzny do nieznanego świata jako niewolnice⁴. Prace tego typu wydają szanujące się wydawnictwa, znane skądinąd z publikacji o znaczeniu pomnikowym. Ze względu na nowatorskość efektów badań, w taką pułapkę wpada dziś wielu badaczy, w tym również biblistów, stając się ofiarami dziwnej mody lub nawet manii poszukiwania treści równoległych w różnych tradycjach⁵. Ks. Włodarczyk uniknął tych zasadzek. Jego prace, choć zawierają również elementy porównawcze, są w tym aspekcie niezwykle stonowane i z roztropnością dostrzegają podobieństwa, ale i różnice między Biblią i pismami jej tła, jak Qumran, tradycje samarytańskie i judaistyczne. Z całą mocą podkreślał bowiem, że analogia nie oznacza genealogii, czego świadkami byli słuchacze jego wykładów.

³ P. WOLNICKI, *Śp. ks. prałat prof. dr hab. Stanisław Włodarczyk*, 250.

⁴ V.C. COOPER, *Some Place to Cry. Jephthah's Daughter and the Double Dilemma of Black Women in America, Pregnant Passion: Gender, Sex, and Violence in the Bible*, Leiden – Boston 2004, 181-191.

⁵ S. SANDMEL, *Parallelomania*, JBL 81 (1962), 1-13.

2. Doktorat

Rozprawę doktorską ks. Włodarczyk obronił na Wydziale Teologii Uniwersytetu Gregoriańskiego pod kierownictwem o. prof. Maurice'a Flicka, jezuitę. W okresie jej przygotowania skoncentrował się na interpretacji biblijnej Ojców Kościoła. Podjął temat obrazu Boga w antropologii św. Jana Chryzostoma. Choć tę rozprawę przygotowywał jako jeden ze studentów sławnej Gregoriana, równocześnie studiował na Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie oraz we francuskiej Szkole Biblijnej i Archeologicznej w Jerozolimie, co pozwoliło mu na poszerzenie kompetencji koniecznych do opracowywania tematów z historii egzegezy.

Z tego przygotowania naukowego należy wyłować dwa aspekty. Po pierwsze, temat doktoratu był interdyscyplinarny. Wymagał zatem solidnego przygotowania najpierw filologicznego. Nauka języków biblijnych, w tym zróżnicowanej dialektalnie i słownikowo greki, jest jednym z największych wyzwań, które stoją przed młodymi biblistami i patrologami. Osiągnięcie satysfakcjonującego poziomu wiedzy w przypadku studiów musi być związane z osiągnięciem odpowiednich ocen, na podstawie których uczelnie podejmują decyzję o dopuszczeniu kandydata do przewodu doktorskiego. Etapy te ks. Włodarczyk przeszedł bardzo owocnie. Co więcej, podjęte przez niego analizy badawcze wymagały konfrontacji z tekstami oryginalnymi. Lektura publikacji wydawanej po obronie rozprawy, zwanej z łacińska *excerpta ex dissertationis*, zdradza to jasno. Był zatem teologiem dawnej klasy, zaprzyjaźnionym z językami źródłowymi dla tej dyscypliny naukowej, z łaciną, greką i hebrajskim, co dziś – jak zauważył Benedykt XVI – jest szczególnie konieczne i pozostaje wyzwaniem dla wszystkich studentów teologii⁶.

Po drugie, ks. Włodarczyk pisał o rzeczywistościach, które do niego przemawiały osobiście. W przygotowaniu biblijnym nie da się przecenić wizyt w Ziemi Świętej, w tym zwłaszcza pobytów o charakterze ściśle naukowym. Mieszkał w domu polskich sióstr elżbietanek, które

⁶ BENEDICTUS XVI, *Litterae apostolicae motu proprio datae „Lingua Latina”* 2, AAS 104 (2012), 992 : „Nostris quoque temporibus Latinae linguae et cultus cognitio perquam est necessaria ad fontes vestigandos ex quibus complures disciplinae ceteroqui hauriunt, exempli gratia Theologia, Liturgia, Patrologia et Ius Canonicum, quemadmodum Concilium Oecumenicum Vaticanum II docet (cfr *Decretum de Institutione sacerdotali*, “*Optatam totius*”, 13)”.

w trudnym okresie niepokojów na Bliskim Wschodzie przyjmowały studentów nawet za cenę własnych nakładów. Uczestniczył w zajęciach w najstarszej szkole biblijnej w Jerozolimie l'École biblique et archéologique française de Jérusalem. Jeśli chodzi o studia, szkoła ta posiada bibliotekę, która w aspekcie literatury dotyczącej tła, z którego wyrosła Biblia i na którym należy ją czytać, jest lepsza niż jej rzymskie odpowiedniczki. Szkoła sięgająca tradycją końca XIX wieku kontynuowała badania nie tylko teoretyczne, lecz prowadziła badania archeologiczne w Ziemi Świętej, czyniąc dostępnym przeciętnemu studentowi tajemnice i eksponaty, które zwykle się oglądać przez szybę w renomowanych placówkach muzealnych.

W swoich analizach ks. Włodarczyk zdołał wyłowić aspekt praktyczny antropologii teologicznej św. Jana Chryzostoma. Po pierwsze, św. Jan przedstawiał się w taki sposób, że zda się być dla siebie zarazem i królem, i mnichem. Wyniesiony do godności patriarchy Konstantynopola, jako biskup stolicy cesarskiej nie zatracił żadnego z tych aspektów swojej duchowości. Nie pragnąc bogactw, nie lękał się utracić wszystkiego. Mógł zatem być względnie niezależny od dworu cesarskiego i spełniać swoją posługę według własnego rozeznania. Ponadto poszukując źródeł duchowych problemów i analizując początki zła, które zdaje się brać górę nad człowiekiem, Jan Chryzostom postawił śmiałą i fundamentalną diagnozę: źródłem zła w człowieku jest niezajomość Pisma Świętego⁷. Zaradzenie temu problemowi jawiło się zatem dla świętego biskupa nie tylko jako lekarstwo na zło atakujące duszę ludzką. Z tego też powodu koncentrował się przede wszystkim na komentowaniu Pism, które uznawał, zapewne zgodnie z własnym osobistym doświadczeniem, za źródło wzniosłych myśli serca.

Ks. Włodarczyk, analizując Jana Chryzostoma egzegezę Rdz 1, 26n, wydobyl z pism świętego biskupa świadomość wyjątkowości człowieka na tle stworzonego świata. Element ten można nazwać aspektem ontologicznym, związanym ze strukturą bytu ludzkiego. Stworzenie człowieka na obraz i podobieństwo Boże oraz nadanie mu władzy nad resztą widzialnego stworzenia święty biskup Konstantynopola rozumiał całościowo. Szukał tekstów, które wyjaśniłyby tajemnicę tych pojęć. Poszedł drogą najprostszą i najbardziej owocną zarówno w sferze duchowej, jak i w badaniach naukowych. Odpowiadał za pomocą Biblii,

⁷ S. WŁODARCZYK, *L'image de Dieu dans l'antropologie de Jean Chrysostome*, Romae 1973, 32-33.

jak należy rozumieć ją samą. Dlatego też kontynuację idei człowieka stworzonego na obraz i podobieństwo Boże wyjaśniał za pomocą Rdz 2, 7 i Ps 8 oraz innych tekstów o podobnym charakterze.

Należy tu zaznaczyć, że w interpretacji chrześcijańskiej od czasów Ireneusza z Lionu utarło się rozumienie człowieka jako stworzonego na obraz i podobieństwo Boże w dwóch aspektach. Termin *obraz* odnosi się do cech naturalnych: rozumu, uczuć, a także aspektu fizycznego. *Podobieństwo* zaś to aspekt moralny względnie etyczny, bardziej nieuchwytny i wewnętrzny. Z tego też powodu grzech może niszczyć podobieństwo człowieka do Boga, podczas gdy nic nie jest w stanie naruszyć człowieczej godności obrazu Bożego. Właśnie dlatego struktura bytu ludzkiego ściśle łączy się z etyką. Aspekt ten w przypadku świętego biskupa Konstantynopola ks. Włodarczyk ukazał w kontekście polemiki świętego w obronie wolności ludzkiego wyboru. Wydobył Chryzostomową interpretację grzechu pierwotnego jako skłonności do zła, lecz zakładającej wolność, w której świetle posłuszeństwo bądź nieposłuszeństwo wobec Bożej woli stają się definicjami ludzkiego wyboru i zarazem świadectwem miłości, jaką Bóg obdarza człowieka, czyniąc go istotą świadomą i wolną.

Podsumowując ten okres, należy podkreślić, że ks. Włodarczyk niejako przy okazji wydobył z pism św. Jana Chryzostoma praktyczne zastosowanie jego zasady, że Biblia komentuje samą siebie (*Scriptura Scripturam interpretatur* względnie *Scriptura Scripturae interpretat*). Jest to podstawowa zasada egzegetyczna, której starożytny rodowód należy podkreślić i nieustannie przywracać jej należne miejsce.

3. Ku habilitacji

Po doktoracie ks. Włodarczyk pracował jako wykładowca⁸. Od 1974 r. wykładał w Seminarium Duchownym Diecezji Częstochowskiej i w Instytucie Teologicznym w Częstochowie, którego od 1979 r. był prorektorem, a od 1992 do 2008 r. rektorem⁹. Od 1989 prowadził

⁸ J. KOWALSKI, *Charakterystyczne rysy Częstochowskiego Wyższego Seminarium Duchownego*, w: *Błogosławione choć trudne czasy, Siedemdziesięciopięćciolecie Kościoła Częstochowskiego*, red. J. Kowalski, Częstochowa 2000, 215-232; TENŻE, *Inne, kościelne instytucje naukowe w siedemdziesięciopięćcioleciu Diecezji Częstochowskiej*, w: *Błogosławione choć trudne czasy*, 233-238.

⁹ M. KOŁODZIEJCZYK, *Profesorowie i wykładowcy Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie*, CzST 2 (1974), 173-180; S. GRZYBEK, *Instytut Teologiczny*

zajęcia w Papieskiej Akademii Teologicznej jako pracownik Katedry Egzegezy Nowego Testamentu¹⁰.

W pierwszych publikowanych po doktoracie pracach kontynuował analizy egzegetycznej metody św. Jana Chryzostoma¹¹. Porównywał w nich antyczną egzegezę biskupa Konstantynopola z soborową Konstytucją o słowie Bożym, zauważając interesujące podobieństwa między egzegezą Ojców a zaleceniami mającymi za cel odnowę badań biblijnych w Kościele.

Po okresie fascynacji egzegezą biblijną uprawianą przez Ojców Kościoła, ks. Włodarczyk ukierunkował się na ścisłe badania Nowego Testamentu. Analiza tradycji patrystycznych w aspekcie biblijnych interpretacji zaowocowała w sposobie podejścia do Biblii. Komentarze biblijne Ojców nie są bowiem jedynie historią teologii czy też czystą patrologią. Należy pamiętać, że posługiwali się oni językiem greckim, językiem Biblii, na co dzień. Nie uczyli się go zatem jako języka obcego. Z tego powodu ich komentarze, choć z zupełnie oczywistych powodów w dużej mierze odbiegają od dzisiejszych standardów naukowych i przejawiają niewystarczającą znajomość hebrajskiego, to ukazują aspekty tekstu, które mogą sprawić, że księga życia stanie się księgą żywą. Ten aspekt teologii Ojców owocował w działalności naukowej śp. naszego Profesora. Zgodnie ze wspomnianym wyżej postulatem św. Jana Chryzostoma, ks. Włodarczyk kładł główny nacisk na znajomość tekstu Pisma Świętego. Jest to postulat nie do przecenienia zarówno w odniesieniu do świeckich, jak i do duchownych.

Na zjeździe Stowarzyszenia Biblistów Polskich w Toruniu w 2013 r. w swoim wystąpieniu ks. prof. Zdzisław Pawłowski rozważał aktualność metody historyczno-krytycznej dla analiz Pisma Świętego w aspekcie jego duchowego oddziaływania na wierzących, stawiając pytanie, czy tak prowadzona analiza jest jeszcze komukolwiek przydatna, wyłączając zawsze zainteresowane nią wąskie grono specjalistów. W dyskusji padło ważne stwierdzenie, że uczeni bibliści w swoich analizach ograniczają się często do komentowania bądź zbijania wyników

w Częstochowie, w: *Instytut Teologiczny w Częstochowie w służbie Diecezji Częstochowskiej*, red. S. Grzybek, Częstochowa 1991, 17-25.

¹⁰ J. KOWALSKI, *Współpraca duchowieństwa Diecezji Częstochowskiej z innymi uczelniami katolickimi*, w: *Błogosławione choć trudne czasy*, 239-244.

¹¹ S. WŁODARCZYK, *Rola synkatabasis w interpretacji Pisma św. według Jana Chryzostoma*, RBL 27 (1974), 246-251; TENŻE, *Antyteza Pawłowa sarx – pneuma w interpretacji Jana Chryzostoma*, RBL 30 (1977), 198-201.

badań naukowych innych biblistów, samą badaną Biblię umieszczając na dalszym planie. Traktowanie jej jako przedmiot badań lub narzędzie dla własnego toku myślenia jest wielkim błędem.

Zgodnie z opinią Benedykta XVI wyrażoną w adhortacji o słowie Bożym, analizy naukowej Biblii nie można odrzucić¹². Metoda historyczno-krytyczna, dążąca do rekonstrukcji relacji między autorem bądź autorami, pierwszymi redaktorami oraz środowiskiem ich życia i pierwszymi słuchaczami, musi być doceniona i zająć właściwe jej miejsce. Podstawą zaś zawsze pozostanie duchowe oddziaływanie Pisma. I dopiero równowaga w tych badaniach zapewni żywotność nauk teologicznych i nie pozwoli sprowadzić teologii do rangi choćby historii idei religijnych. Posługa duszpasterska ks. Włodarczyka była konkretnym aspektem jedności tych dwóch postaw. Z jednej strony podkreślane przez niego znaczenie *Formgeschichte* i innych związanych z nią aspektów historyczno-krytycznej metody wprowadzała studenta i czytelnika prac naukowych w świat analiz profesjonalnych. Podkreślanie zaś konieczności zaprzyjaźnienia się z Biblią i uczynienia z niej księgi żywej w codzienności chrześcijanina jest śladem pełnej pasji osobistej lektury Biblii i wskazówek św. Jana Chryzostoma i innych ojców Kościoła.

Z tego okresu pochodzi szereg artykułów naukowych ks. Włodarczyka, w których nie tylko z pasją analizuje Nowy Testament, lecz również dostrzega w nim żywą moc Jezusa przemawiającą do człowieka¹³. Postuluje przy tej okazji zwrócenie uwagi na formę języka biblijnego i wykorzystanie jej w przepowiadaniu Kościoła¹⁴. To żywe zaintereso-

¹² BENEDICTUS XVI, *Adhortatio apostolica postsynodalis „Verbum Domini”* 32, AAS 102 (2010), 711: „In primis agnoscatur oportet beneficium quod in vita Ecclesiae deductum est ex exegesi historico-critica et ex ceteris viis investigationis textus recenti tempore explicatis. Ad catholicam visionem sacrae Scripturae quod attinet, animadversio quaedam has methodos respiciens necessaria fit et nectitur cum realismo incarnationis: «Necessitas haec consequenter profluit e christiana sententia concepta in Ioanne 1, 14: Verbum caro factum est. Historicus eventus constitutiva dimensio est christianae fidei. Historia salutis non est mythorum collectio, verum historia genuina, quam ob causam stadium ope viarum severae historicae indagacionis est peragendum». Idcirco, studium Bibliorum cognitionem requirit et congruentem usum harum via rum investigationis”.

¹³ S. WŁODARCZYK, *Biblijne podstawy teologii laikatu*, RBL 32 (1979), 124-130; TENŻE, *Odkupiciel człowieka Jezus Chrystus ośrodkiem wszechświata i historii*, RBL 32 (1979), 303-307.

¹⁴ TENŻE, *Język biblijny – „język” Boga jako wzór języka w przekazywaniu wiary*, RBL 22 (1980), 258-263.

wanie aktualnym życiem i współczesnymi problemami Kościoła będzie przebijać z jego pism aż do końca.

4. Samodzielny pracownik naukowy

Przygotowując rozprawę habilitacyjną, ks. Włodarczyk badał obecność terminu *dziś* w Ewangelii wg św. Łukasza. Wydano ją w RW KUL w 1989 r. Zgodnie z ukształtowanym już w okresie pobytu w Jerozolimie i eksplozji badań historyczno-krytycznych podejściem do Biblii, nasz profesor przeanalizował *Redaktionsgeschichte* Trzeciej Ewangelii w aspekcie zastosowania przysłówka *dzisiaj*, jednego z jej istotnych i nośnych teologicznie terminów¹⁵. Udowodnił w ten sposób, że przysłówek ten jest jednym z ulubionych słów teologicznych św. Łukasza. Dowiódł zarazem, że sam ewangelista, według tradycji poganin, opierał się na Starym Testamencie. To zaś każe spojrzeć szerzej na pochodzenie, a przynajmniej wykształcenie i przekonania autora Ewangelii, by zidentyfikować źródła jego wiedzy. Jako chrześcijanin i być może wcześniej jako prozelita musiał zapoznać się z treścią i teologią Starego Testamentu, by móc ją zaaplikować do swojej interpretacji osoby Jezusa. Te zaś wyniki badań są równoległe do wyników badań biblistów o światowej sławie, którzy analizując Trzecią Ewangelię, poddali w wątpliwość dotychczasowe przekonania co do poganina Łukasza jako autora jej tekstu. Wspominają zresztą o tym wszystkie naukowe introdukcje do trzeciej Ewangelii. Na tej podstawie ks. Włodarczyk wy dobył z tekstów ewangelicznych soteriologiczny i mesjański aspekt przysłówka *dzisiaj* dzięki jego zastosowaniu w jedności z rzeczownikiem *zbawienie* oraz tytułami chrystologicznymi *Zbawca* i *Chrystus Pan*. Owo *dzisiaj* nosi cechy eschatologiczne, dzięki którym każdy człowiek wierzący w Chrystusa żyje w czasie ostatecznym. Choć zatem paruzja jest odległa, to jednak dzieła Jezusa rozpoczęły Jezusowe *dziś*, w którym mieszczą się wszystkie godziny istnienia świata aż po jego odnowienie w powtórny przyjsciu Pana.

Dalsze badania ks. Profesora cechuje pewien utylitaryzm. Nie jest to jednak zarzut. Analizy biblijnych tradycji o chrzcie zaadresowane do duszpasterzy obok pogłębienia treści teologicznych opowiadań mają znaczenie praktyczne. Czytając je dzisiaj, można zaczerpnąć

¹⁵ TENŻE, *Realizacja zbawienia „dziś” w Chrystusie. Sēmeron w soteriologii Łukasza*, Lublin 1989.

z nich wiele inspiracji w kontekście pastoralnym¹⁶. Powracało zatem nieustannie wołanie o język konkretny, który pozwala wciąż doceniać rolę przypowieści Jezusowych i starotestamentalnych maszałów¹⁷, przekazywanych nie tylko w szkole lub wspólnocie religijnej, lecz głównie w rodzinie¹⁸. W nurcie tym można wyróżnić zatem dwie tendencje: teoretyczną refleksję nad rolą instytucji powołanych do przekazywania wiary oraz podanie biblijnych i patrystycznych wskazówek o wymiarze czysto praktycznym.

5. Ostatni okres badań

Dnia 11 stycznia 2000 r. na podstawie analizy teologii czasu w kontekście soteriologii św. Łukasza ks. Włodarczyk uzyskał tytuł profesorski¹⁹. Po opublikowaniu tejże książki, kontynuował zakreślony w niej kierunek badań. Podchodząc profesjonalnie do postawionego sobie zadania, wyniki swych badań przedstawił w formie dostępnej dla przeciętnego czytelnika, nieobebranego ze specjalistyczną terminologią naukową. Dokładnie zbadał i w ten sposób opisał ideę nowego ludu Bożego u św. Łukasza²⁰. Powrócił również do dawnych zainteresowań tłem Biblii i opisał Łukaszowe dzieło na tle dokumentów pozabiblijnych i odkryć archeologicznych²¹. Na tym tle z punktu widzenia tematyki wyróżnia się opracowanie dialogu Jezusa z Samarytanką, który to dialog został zamieszczony u św. Jana²². Niewielkie te książki mają tę zaletę, że zestawiają aktualne wyniki badań nad tekstem Ewangelii i prezentują je w formie przystępnej. Ze względu na swój rozmiar książki są poręczne i dobrze spełniają rolę popularyzatorską. Są więc adresowane nie tylko do studentów czy badaczy, lecz również do ludzi zainteresowanych Nowym Testamentem, którzy posiadają minimalną bodaj znajomość tej tematyki.

Osobne zagadnienie to szereg artykułów komentujących aktualne

¹⁶ Np. materiały duszpasterskie o miłosierdziu Bożym opublikowane w RBL w 1984 r.

¹⁷ Np. TENŻE, *Metody nauczania Jezusa*, CzST 40 (2012), 243-249.

¹⁸ TENŻE, *Rola rodziny, synagogi i szkoły w wychowaniu i nauczaniu dzieci w świetle Biblii*, CzST 29 (2011), 225-230.

¹⁹ TENŻE, *Św. Łukasz, Teolog historii zbawienia*, Częstochowa 1995.

²⁰ TENŻE, *Nowy lud Boży w myśli teologicznej św. Łukasza*, Częstochowa 2008.

²¹ TENŻE, *Dzieło św. Łukasza (Łk – Dz) w świetle dokumentów pozabiblijnych i odkryć archeologicznych*, Częstochowa 2009.

²² TENŻE, *Trudny dialog. Droga do wiary w Chrystusa Zbawiciela*, Częstochowa 2003.

wówczas problemy teologiczne. Jako egzegeta odwoływał się do nauczania zwyczajnego papieży oraz oficjalnych dokumentów Magisterium²³, co wśród uczonych zajmujących się Biblią nie jest częste. Odnosił się zatem do źródeł i znaczenia dokumentów ostatniego soboru²⁴, jak również pism o charakterze wyrażnie duszpasterskim i rocznicowym²⁵. Starał się uświetnić szczególne momenty w życiu Kościoła, pogłębiając biblijne przesłanki świętowania²⁶. Ks. Włodarczyk świadomy był wagi dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej na temat znaczenia żydowskich tradycji dla życia Kościoła. Trudny ten temat przybliżył w aspekcie jedności między Starym i Nowym Testamentem, za Nowym Testamentem akcentując wypełnienie się Pism w osobie Jezusa²⁷.

W jednym ze swoich ostatnich artykułów po raz kolejny powrócił do Jana Chryzostoma i jego interpretacji człowieka jako obrazu i podobieństwa Bożego²⁸. Temat ten stworzył niejako kłamrę, w której zamyka się życie i działalność ks. Stanisława Włodarczyka, człowieka jak każdy z nas, stworzonego na obraz i podobieństwo Boże, zasłużonego kapłana²⁹ i profesora.

Czytając czas jego życia jako księgę już zamkniętą palcem Bożym, można zauważyć, że jako egzegeta był przed wszystkim człowiekiem

²³ TENŻE, *Przewodnie idee Zwiastowania Maryi (Łk 1,26-28)*, CzST 23/24 (1995 – 1996), 149-154; TENŻE, *Nawiązanie do teorii synkatabasis e dokumentach Kościoła i w studium nad językiem przekazu słowa Bożego*, w: *Ex Oriente lux, Księga Pamiątkowa dla Księdza Profesora Antoniego Troniny w 65. rocznicę urodzin*, red. W. Chrostowski, Warszawa 2011, 225-230.

²⁴ TENŻE, *Człowiek w świetle Tajemnicy Chrystusa*, CzST 5 (1977), 77-89 – traktuje o *Gaudium et spes* 22.

²⁵ TENŻE, *Istotne wskazania Jezusa dotyczące postępowania moralnego według Mt 19,16-22*, CzST 21-22 (1993 – 1994), 45-51 – o encyklice *Veritatis splendor*; TENŻE, *Chrystus Zbawiciel i Ewangelizator (Łk 4,1-44)*, CzST 25 (1997), 13-22 – o liście apostolskim *Tertio millennio adveniente*.

²⁶ TENŻE, *Uniwersalizm misji apostolskiej św. Pawła według Dziejów Apostolskich*, CzST 35-36 (2007 – 2008), 243-251: tekst powstał z okazji roku św. Pawła.

²⁷ TENŻE, *Relacje między Starym a Nowym Testamentem w świetle dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej: Naród żydowski i jego Święte Pisma w Biblii chrześcijańskiej*, CzST 30 (2012), 23-28.

²⁸ TENŻE, *Interpretacja Rdz 1,26-27 według reprezentanta szkoły egzegetycznej antiocheńskiej Jana Chryzostoma*, w: *Więcej szczęścia jest w dawaniu aniżeli w braniu, Księga Pamiątkowa dla Księdza Profesora Waldemara Chrostowskiego w 60. rocznicę urodzin*, red. B. Strzałkowska, Warszawa 2011, t. 3, 1537-1544.

²⁹ TENŻE, *Kapituły i ich członkowie*, w: *Błogosławione choć trudne czasy, 145-150; 50 lat Kapituły Częstochowskiej 1951 – 2001*, red. K. Korn – R. Rataj – T. Siudy, Częstochowa 2001, 73.

i księdzem, który zaprzyjaźniał z Biblią i czynił ją zrozumiałą na tle epoki. Jego ponad pięćdziesiąt pozycji bibliograficznych³⁰ to praca zarówno ściśle naukowa, jak i skierowana na oswojenie czytelnika z Biblią. Odmitologizowywał trudności rodzące się podczas jej lektury, by można było zaczerpnąć ze studni żywej mądrości. Był człowiekiem życzliwym, cieszącym się z osiągnięć innych, zwłaszcza swoich uczniów. Nie było w nim nic z owej wysokości, z którą profesor spogląda na studenta wspinającego się mozolnie po drabinie wiedzy. Była raczej wyciągnięta ręka, ręka pomocna, bo Słowo Boże to wartość najwyższa, która nie może zostać przyćmiona ani ogromem wiedzy badacza, ani ambicją studenta. Słowo Boże niech działa, a rolę biblisty i kapłana jest stać się wskazówką, by Słowo mogło działać. Taka też była droga śp. ks. prof. Stanisława.

Rev. Prof. Stanisław Włodarczyk (1939 – 2013),

Priest and Scholar

Summary

Monsignor Stanisław Jan Włodarczyk (1939 – 2013), born in Błaś, was a Polish Catholic priest, ordained in 1964. Bible scholar, theologian and writer. He studied philosophy at the Seminary of the Diocese of Częstochowa in Kraków and theology at the Catholic University of Lublin, as well as in Rome (Gregoriana, Biblicum) and in Jerusalem. A long-time Professor of Biblical Studies at Seminary of Częstochowa, at Theological Institute in Częstochowa at Pontifical Theological Academy in Cracow. He wrote books and numerous articles on Bible, patristic exegesis, and current life of Catholic Church. He also popularized the biblical knowledge. He died in Częstochowa after a short illness. This article ends with a complete bibliography of Prof. Włodarczyk.

Słowa kluczowe: egzegeza patrystyczna, historia egzegezy biblijnej, Instytut Teologiczny, ks. Prof. Stanisław Włodarczyk, Seminarium Duchowne.

³⁰ P. OSTAŃSKI, *Bibliografia biblistyki polskiej 1945 – 1999*, t. 1-2, Series Bibliographica 1, Poznań 2002; TENŻE, *Bibliografia biblistyki polskiej 2000 – 2009*, t. 3-4, Series Bibliographica 2, Poznań 2010 pod hasłem Włodarczyk Stanisław; *Włodarczyk Stanisław ks. prof. dr hab.*, *Zeszyty Naukowe Stowarzyszenia Biblistów Polskich* 9 (2012), 245-246.

Keywords: Theological Institut, Rev. Prof. Stanisław Włodarczyk, Seminary of Archdiocese of Częstochowa, history of biblical exegesis, patristic exegesis.

Bibliografia ks. Stanisława Włodarczyka

Książki autorskie i redakcyjne

1. *L'image de Dieu dans l'anthropologie de Jean Chrysostome*, Romae 1973;
2. CzST 2 (1974) [współredaktor];
3. *Realizacja zbawienia „dziś” w Chrystusie. Semeron w soteriologii Łukasza*, Lublin 1989;
4. *Św. Łukasz, teolog historii zbawienia*, Częstochowa 1995;
5. *Trudny dialog. Droga do wiary w Chrystusa Zbawiciela*, Częstochowa 2003;
6. *Nowy lud Boży w myśli teologicznej św. Łukasza*, Częstochowa 2008;
7. *Dzieło św. Łukasza (Łk-Dz) w świetle dokumentów pozabiblijnych i odkryć archeologicznych*, Częstochowa 2009.

Artykuły w wydawnictwach zwartych

1. *Odkupiciel człowieka Jezus Chrystus jest ośrodkiem wszechświata i historii*, w: *Redemptor hominis. Tekst i komentarz*, Kraków 1980, 119-122;
2. *Przyjście Jezusa na świat znakiem nadejścia „pełni czasów”*, w: *Studium Scripturae anima theologiae*, red. J. Chmiel – T. Matras, Kraków 1990, 340-347;
3. *Miłosierdzie Boże nadzieją Ludu Bożego według Pisma św.*, w: *Powołanie człowieka. Wobec tajemnicy Bożego miłosierdzia*, red. L. Balter, Poznań 1991, 23-26;
4. *Łukaszowa koncepcja historii zbawienia a współczesne jej ujęcia*, w: *Instytut Teologiczny w służbie diecezji częstochowskiej*, red. S. Grzybek, Częstochowa 1991, 259-274;
5. *Łukaszowe „dziś» znakiem permanentnej realizacji zbawienia w Chrystusie*, w: *Zło w świecie*, Kolekcja Communio 7, Poznań 1992, 218-222;
6. *Kwestie struktury, źródeł i rodzaju literackiego Łk 1-2*, w: *Agnus et Sponsa*, red. T. Dąbek – T. Jelonek, Kraków 1993, 303-314;

7. *Łukaszowa interpretacja śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa*, w: *Posługa Słowa Pańskiego. Księga pamiątkowa poświęcona Ks. prof. dr hab. Józefowi Kubasiewiczowi z okazji 70-lecia urodzin*, red. S. Bielecki – H. Ordon – H. Witczyk, Kielce 1997, 228-241;

8. *Przenikanie się tradycji obydwu Testamentów w „Jezus z Nazaretu” Romana Brandstaettera*, w: *Świat Biblii Romana Brandstaettera. Ogólnopolska Interdyscyplinarna Sesja Naukowa 20-22 października 1999 r.*, Szczecin 1999, 123-135;

9. *Konsultorzy diecezjalni ramieniem wspomagającym biskupa*, w: *Błogosławione choć trudne czasy. Siedemdziesięciopięciolatecie Kościoła Częstochowskiego*, red. J. Kowalski, Częstochowa 2000, 141-145;

10. *Poszukiwanie metod przybliżających orędzie Boga współczesnemu człowiekowi w badaniach biblijnych* śp. ks. prof. Stanisława Grzybka, w: *Przeszedł przez życie dobrze czyniąc*, red. A. Długosz – Z. Małecki, Częstochowa 2003, 93-100;

11. *Chrystus obrazem Boga (Kol 1, 15; Hbr 1, 3) w interpretacji Jana Chryzostoma*, w: *Jezus Chrystus wczoraj i dziś, Ten sam także i na wieki (Hbr 13, 8). Księga poświęcona O. prof. Tadeuszowi Dionizemu Łukaszukowi*, red. A. Napiórkowski – Z. Kijas, Studia 8, Kraków 2004, 435-442;

12. *Chrystus posłany do głoszenia Dobrej Nowiny (Łk 4, 16-30)*, w: *Świadek Chrystusowych cierpień (1 P 5, 1). Prace dedykowane Księdzu Profesorowi Adamowi Kubisiowi*, red. Z. Kijas – S. Koperek – J. Morawa, Studia 10, Kraków 2004, 711-727;

13. *Obraz św. Piotra – jego powołanie i misja w dziele św. Łukasza*, w: *Mojemu Kościołowi wszystko! Księga Jubileuszowa ku czci Ks. Arcybpa. Stanisława Nowaka Metropolity Częstochowskiego z okazji 25. rocznicy sakry biskupiej i posługi pasterskiej w Kościele Częstochowskim*, red. S. Jasionek, Częstochowa 2009, 287-294;

14. *Św. Paweł świadek i przekaziciel wiary. „Jakże mieli wierzyć w Tego, którego nie słyszeli? Jakże mieli usłyszeć, gdy im nikt nie głosił» (Rz 10, 14)*, w: *Lex tua veritas. Księga Pamiątkowa dedykowana Jego Magnificencji Księdzu Profesorowi Janowi Maciejowi Dyduchowi z okazji 70. rocznicy urodzin*, red. P. Majer – A. Wójcik, Studia 17, Kraków 2010, 353-359;

15. *Nawiązanie do teorii synkatabasis w dokumentach Kościoła i w studium nad językiem przekazu słowa Bożego*, w: *Ex oriente lux. Księga Pamiątkowa dla Księdza Profesora Antoniego Troniny w 65. rocznicę urodzin*, red. W. Chrostowski, Warszawa 2010, 592-598;

16. *Interpretacja Rdz 1,26-27 według reprezentanta szkoły egzegetycznej antiocheńskiej Jana Chryzostoma*, w: *Więcej szczęścia jest w dawaniu aniżeli w braniu. Księga Pamiątkowa dla Księdza Profesora Waldemara Chrostowskiego w 60. rocznicę urodzin*, red. B. Strzałkowska, tom 3, Warszawa 2011, 1537-1544;

Artykuły w czasopismach naukowych i innych

1. *Rola synkatabasis w interpretacji Pisma Świętego według św. Jana Chryzostoma*, RBL 27 (1974), 248-291;

2. *Pierwszeństwo rodzicielskich praw do wychowania dzieci w świetle Biblii*, CzWD 49 (1975) nr 11-12, 261-263;

3. *Niektóre aspekty myśli teologicznej św. Pawła i św. Jana*, CzST 2 (1975), 343-353;

4. *Antyteza Pawłowa sarx-pneuma w interpretacji św. Jana Chryzostoma*, RBL 30 (1977), 198-201;

5. *Człowiek w świetle tajemnicy Chrystusa*, CzST 5 (1977), 77-82;

6. *Język Królestwa Ebli*, RBL 31 (1978), 330;

7. *Małżeństwo w pierwotnej myśli Bożej i po zerwaniu relacji miłości ze Stwórcą*, CzWD 53 (1979) nr 10, 237-240;

8. *Biblijne podstawy teologii laikatu*, RBL 32 (1979), 123-130;

9. *Język biblijny - „język” Boga jako wzór języka w przekazywaniu prawd wiary*, RBL 33 (1980), 258-263;

10. *Tradycja jerozolimska grobu Najświętszej Maryi Panny w świetle tekstów Pisma św. i Tradycji*, RBL 33 (1980), 331-337;

11. *Zwiastowanie Maryi zapowiedzią nadejścia „pełni czasów”*, RBL 36 (1983), 206-213;

12. *Misterium paschalne punktem kulminacyjnym historii zbawienia (refleksje egzegetycznoteologiczne)*, RBL 37 (1984), 247-255;

13. *Miłosierdzie Jezusa w historii zbawienia. Konferencje biblijne*, RBL 37 (1984), 355-362;

14. *Wartość życia człowieka według Pisma Świętego*, CzWD 62 (1988) nr 3-4, 97-100;

15. *Zwiastowanie – Kalwaria szczególnym doświadczeniem Maryi*, CzST 17-18 (1989-1990), 43-45;

16. *Zasadnicze kierunki badań biblijnych księdza profesora Stanisława Grzybka*, CzST 17-18 (1989 - 1990), 229-232;

17. *Człowiek obrazem Boga według Jana Chryzostoma*, RBL 42 (1990), 121-127;

18. *Modlitwa Kościoła naszych czasów w świetle rozdziału VIII „Dives in misericordia”*, „Biuletyn Miłosierdzia Bożego” 28 (1990), 33-37;
19. *Biblijne podstawy teologii chrztu*, CzWD 65 (1991) nr 9, 238-243;
20. „*Włożenie rąk*” znakiem otrzymania Ducha Świętego (Dz 8, 16-117; 19, 6; por. Hbr 6, 2), CzWD 66 (1992) nr 1-3, 62-66;
21. *Istotne wskazania Jezusa dotyczące postępowania moralnego według Mt 19, 16-22*, CzST 21-22 (1993 - 1994), 45-51;
22. *Małżeństwo u swych źródeł*, „Niedziela” 37 (1994) nr 41, 6;
23. *Dar życia*, „Niedziela” 37 (1994) nr 45, 7;
24. *Laikat w życiu Kościoła czasów apostołskich*, „Niedziela” 38 (1995) nr 9, 9;
25. *Śladami historiozbowczych wydarzeń*, „Niedziela” 38 (1995) nr 46, 14;
26. *Przewodnie idee teologiczne zwiastowania Maryi (Łk 1, 26-38)*, CzST 23-24 (1995 - 1996), 149-153;
27. *Powrót do zasad teorii synkatabasis we współczesnej egzegezie katolickiej*, RBL 50 (1997), 113-118;
28. *Chrystus Zbawiciel i Ewangelizator (Łk 4, 1-44)*, CzST 25 (1997), 13-22;
29. *Jezus namaszczoney Duchem Świętym według Ewangelii św. Łukasza*, CzST 26 (1998), 9-14;
30. *Niewiasta - Maryja w „pełni czasu” (Ga 4, 4-5)*, „Salvatoris Mater” 2 (2000), 28-33;
31. *Rola odkryć archeologicznych w interpretacji Pisma Świętego*, RBL 53 (2000), 161-172;
32. *Transpozycja rzeczywistości przymierza synajskiego w eklezjologii Mateusza*, RBL 54 (2001), 165-173;
33. „*Skąd zna On Pisma, skoro się nie uczył?*” (J 7, 15), RBL 55 (2002), 223-231;
34. *Relacje między Starym a Nowym Testamentem w świetle dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej „Naród żydowski i jego Święte Pisma w Biblii chrześcijańskiej”*, CzST 30 (2002), 23-28;
35. *Ofiara Chrystusa-Jego męka i śmierć antytypem ofiary kadzielnej kapłana Zachariasza*, CzST 38 (2010), 247-252;
36. *Rola rodziny, synagogi i szkoły w wychowaniu i nauczaniu dzieci w świetle Biblii*, CzST 39 (2011), 225-230.

